RECENZE

Lepidopterologen-Arbeitsgruppe (GEIGER W. ed.) 1987: Tagfalter und ihre Lebensräume. Arten. Gefährdung. Schutz. Schweizerischer Bund für Naturschutz, Basel, xii + 516 pp., formát 217 x 305 mm, ISBN 3-85587 402 2, cena 110,- sFr.

Tato reprezentativní, německy psaná publikace velkého formátu, tištěná na křídovém papíře je výsledkem pracovního úsilí 16 hlavních autorů a desítek dalších přispěvatelů a připomínkovatelů. Shrnuje maximum dostupných údajů o fauně švýcarských Rhopalocer. Ačkoliv jde o publikaci poněkud starší (vydána 1987), považuji za vhodné představit ji našim lepidopterologům.

Po samostatně stránkované úvodní části (str. I - XII), následuje hlavní text, členěný do třech oddílů.

I. oddíl (str. 1 - 121) obsahuje obecné kapitoly o zařazení motýlů do systému, o jejich ekologii, o nejdůležitějších biotopech Švýcarska a možnostech ochrany. Je zde použito tradičního dělení motýlů na Rhopalocera (všichni denní motýli s výjimkou soumračníků), Grypocera (Hesperiidae) a Heterocera (noční motýli), ačkoliv autoři si jistě byli vědomi, že jde o dělení zjednodušující. Individuální vývoj motýla je popsán velmi zdařile s mnoha obrázky (jak pérovky, tak barevné fotografie). Informace o variabilitě mohla být obsáhlejší (mělo být vysvětleno více termínů, nejenom sezónní a sexuální dimorfismus a melanismus), stejně tak podrobnější mohly být části o nepřátelích motýlů a strategiích ochrany vůči nim a o chovu motýlů.

Životní prostředí motýlů je probíráno podrobněji. Po stručné zoogeografické poznámce a příkladu některých faunistických prvků, informacích o zonálním rozšíření a o pohybu motýlů po biotopu jsou na příkladech představeny jednotlivé charakteristické biotopy i jejich fauna (typizační druhy). Dále jsou probrány příčiny ohrožení (výhradně antropogenního původu) a možnosti nápravy. Samostatná podkapitola je věnována ochraně motýlů, programu jejich ochrany ve Švýcarsku a vymezení hlavních cílů ochrany.

II. oddíl (str. 123 - 489) je věnován vyobrazením a popisům všech druhů denních motýlů skupiny Rhopalocera žijících ve Švýcarsku. U každého druhu je uveden podrobný popis včetně popisu vývojových stadií a stručná informace o ekologii druhu. Tabulkově je znázorněn výskyt druhu dle výškových pásem (kolinní, montánní, subalpinský, alpinský) a období výskytu jednotlivých vývojových stádií. U některých druhů jsou připojeny mapky rozšíření. Všechna vývojová stádia, včetně vajíček jsou zobrazena na kvalitních barevných fotografiích. Mnohde jsou připojeny i snímky konkrétních lokalit, na nichž se popisovaný druh vyskytuje. Popsáno je více druhů než je v současnosti ze Švýcarska známo (po roce 1950 je to 175 druhů), zařazeny jsou zřejmě i některé druhy, jejichž výskyt je dokladován ze vzdálenější minulosti; druhy, jejichž nález lze očekávat a druhy tažné. Naopak, některé druhy s velmi nepravděpodobným výskytem ve Švýcarsku byly vypuštěny. V tomto směru je přehled velmi kritický. V popisech jsou uvedeny odlišovací znaky, je-li odlišení druhů komplikované, jsou připojeny názorné pérovky s označením znaků, eventuálně nákresy kopulačních orgánů. Spolu s barevnými tabulemi (viz dále) lze knihu velmi dobře užít jako determinační příručku.

V případě rodu *Maculinea* se autoři podrobně zabývají problematikou myrmekofilie a biologického odlišení podvojných druhů tohoto rodu modrásků (např. *M. alcon* x *M. rebeli*). Zvláštní kapitola je věnována ekologii a odlišení mravenců rodu *Myrmica*, v jejichž hnízdech vývoj housenek modrásků probíhá.

Na pouhých osmi stranách jsou uvedeny stručné poznámky o čeledi Hesperiidae a o nočních motýlech s denní aktivitou letu. Podle mého názoru je škoda, že soumračníkům nebyla věnována stejná péče jako skupině Rhopalocera, zvláště když jsou k nim tradičně přiřazováni. Uvedení zástupců ve dne létajících nočních motýlů (byť s velmi kvalitními fotografiemi) nezapadá do celkového rázu knihy a je vcelku zbytečné.

Tento díl knihy doplňují barevné tabule (v rozsahu stran 420 - 469) kde jsou všechny v knize uvedené druhy vyobrazeny podle skutečných dokladových exemplářů (nálezové údaje jsou uvedeny podrobně, včetně data a nadmořské výšky). Z úsporných důvodů je většinou vyobrazena pouze pravá polovina motýla (rub i líc ve skutečné velikosti), naproti tomu je většinou vždy vyobrazeno více exemplářů z různých lokalit (doklady vnitrodruhové variability). Většinu druhů lze podle těchto tabulí a s využitím předchozího textu bez problémů určit.

III. oddíl (str. 471 - 516) je věnován seznamům a rejstříkům, systematickým a nomenklatorickým tabulkám. Za přínosný považuji rejstřík živných rostlin uvedených v textu, jejichž německá jména jsou doplněna latinskými ekvivalenty; vhodný je i připojený slovníček lepidopterologických a obecně ekologických pojmů. Dobře je zpracován i druhový rejstřík. Seznam literatury obsahuje na 250 citací, včetně některých prací československých autorů.

Představenou knihu je možno doporučit všem lepidopterologům, kteří se zajímají o evropskou faunu. Obsahuje i velkou většinu druhů skupiny Rhopalocera, známých z území České republiky a poskytuje informace, které ve většině nám dostupných děl o motýlech naší fauny nejsou. Díky velmi kvalitní a bohaté obrazové dokumentaci (fotografie, pérovky) je kniha plně využitelná pro determinaci. Lze samozřejmě najít drobné nedostatky, komentovat použitou nomenklaturu, která se ostatně neustále mění, ale to jsou běžné problémy každého většího díla tohoto typu.

Vladimír Vrabec